

соціалістичної власності, а вже далі - проти особи та її інших благ - трудових, політичних прав та приватної власності. В чинному Кримінальному кодексі державна політика приділила більше уваги правам людини як найвищій цінності. Але і цього всеодно недостатньо, оскільки на першому місці надалі знаходяться злочини проти держави, а тільки після них йдуть злочини проти особи. Тим самим підкреслюється, що державні інтереси більше захищаються, ніж інтереси людини. Це вступає в суперечність із нормами Конституції України, оскільки її другий розділ чітко визначає, що людина є найвищою цінністю в Україні, і всі її права захищаються судом і гарантуються державою.

Розподіл Особливої частини на розділи актуальний на сьогоднішній день тим, що майже кожна галузь права передбачає як найжорсткішу міру впливу кримінальну відповідальність. Велике значення поділ Особливої частини має також для правозастосовчої діяльності. Він полегшує кваліфікацію вчиненого діяння при встановленні факту злочину та обставин справи. У зв'язку з цим у КК України 2001 року є більше розділів, ніж було глав у Кримінальному кодексі 1960 року. На збільшення кількості розділів впливають критерії систематизації злочинів.

Система Особливої частини КК України 2001р. зазнала чи не найбільших змін порівняно з системою Кримінального кодексу 1960 р. Ці зміни, насамперед, стосуються:

- об'єднання статей у розділи;
- послідовності розташування розділів;
- запровадження (виділення) нових розділів.

Об'єднання статей у розділи характеризується рядом моментів. Так, збережений звичний одночленний поділ Особливої частини КК України лише на один вид структурних одиниць, які тепер називаються розділами. Законодавець обґрунтовано відмовився від поділу злочинів проти держави на так звані "особливо небезпечні" та "інші" злочини. Переважна більшість глав Особливої частини Кримінального кодексу 1960 р. не збереглася у незмінному вигляді як окремі розділи КК України 2001 р. Найменших системних змін зазнали глава VII "Посадові злочини" та глава VIII "Злочини проти правосуддя" Кримінального кодексу 1960 р., статті яких увійшли кожна лише до одного відповідного розділу нового Кодексу. В той же час статті глави X "Злочини проти громадської безпеки, громадського порядку і народного здоров'я" виявилися розкиданими аж по десять розділах КК 2001 р. Поряд із збільшенням кількості структурних одиниць Особливої частини (з 11 глав до 20 розділів) в одному випадку має місце і їх об'єднання. В Україні чи не в останній з пострадянських держав нарешті усунута диференціація відповідальності за злочини проти власності залежно від форми власності. Це знайшло свій вираз в тому, що норми глав II "Злочини проти державної і колективної власності" та V "Злочини проти індивідуальної власності громадян" Кримінального кодексу 1960р. викладені в одному розділі КК 2001 р. - "Злочини проти власності".

Послідовність розташування розділів визначена із врахуванням сучасних підходів до порівняння значимості інтересів, які охороняються кримінальним законом від злочинних посягань. Система Особливої частини Кримінального кодексу 1960 р. була побудована з врахуванням пріоритету інтересів держави і суспільства над інтересами особи. На перше місце в Особливій частині КК 2001 р. все ж поставлені норми про злочини проти основ національної безпеки, далі йде комплекс статей про злочини проти інтересів особи, потім - суспільства. Завершують же Особливу частину розділи, які передбачають відповідальність за злочини проти інтересів нашої держави та міжнародної спільноти.

Виділення нових розділів (які не відповідають главам попереднього Кримінального кодексу) обумовлене намаганням більш повно реалізувати принцип систематизації норм Особливої частини кримінального законодавства, відповідно з яким в одну главу чи розділ повинні розміщуватися статті про злочини, які посягають на один і той же родовий об'єкт. Тому більшість глав Кримінального кодексу 1960 р. розширено. Крім того, введені нові розділи, аналогів яким серед глав раніше чинного Кримінального кодексу немає. До них, зокрема, відносяться розділи VIII "Злочини проти довілля"; XVI "Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж"; XX "Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку".

Отже, слід звернути увагу на те, що навіть сучасний Кримінальний кодекс не є досконалим, оскільки не в повній мірі відповідає певним конституційним принципам. А саме не відповідає цьому побудова. Систематизація статей по розділах відбувається на підставі родового та безпосереднього об'єкту. Тим самим розширюється і удосконалюється Особлива частина у зв'язку із збільшенням злочинів в нерозвинутих сферах та галузях життя й законодавства. Слід наближувати діючий кодекс до Конституції та міжнародного законодавства. Для розмежування об'єктів злочинів при кваліфікації слід користуватись роз'ясненнями Верховного суду України. Необхідно спостерігати за змінами в суспільному житті і з розвитком суспільних відносин вносити зміни в Кримінальний кодекс. Ми всі зауважили, що з прийняттям нового Кримінального кодексу України почалося прийняття інших кодексів: земельного, сімейного, цивільного. Це говорить про те що кримінальне право залишається ключовим для всіх галузей права. Тому законодавець зобов'язаний при зміні суспільних відносин чи зміні державної політики провадити зміни в кримінальне законодавство. У зв'язку з гуманізацією суспільства законодавцю слід переходити на більш ефективні види покарання які є більш гуманними, ніж існуючі. І на перше місце він повинен ставити людину, її інтереси і права.

Література

1. Гришук В.К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології. – Львів, 1992
2. Навроцький В.О. Наступність кримінального законодавства України (порівняльний аналіз КК України 1960р. та 2001р.). - К.: Атіка, 2001.

Ю. Стрелковская,
студентка 2 курсу судечно-прокурорського
факультета
Одеської національної юридическої академіи

ФОРМИРОВАНИЕ МАРГИНАЛЬНОЙ ЛИЧНОСТИ КАК ФАКТОР КРИМИНАЛИЗАЦИИ ОБЩЕСТВА

Впервые в научный оборот термин «маргинал» был введен американским социологом Робертом Парком, занимавшимся проблемой миграций и культурной адаптации мигрантов, в конце 20-х годов XX века. Этимологически слово «маргинал» произошло от латинского «*marginis*» – край, граница. Поэтому некоторые источники в общем виде толкуют данное понятие как «обитатель окраины». Более детально термин «маргинал» определяет, например, культурологический словарь – человек, находящийся в промежуточном, пограничном положении между какими-либо социальными группами, утративший прежние социальные связи и не приспособившийся к новым условиям жизни (чаще из эмигрантов); лицо, находящееся на периферии общества.

Понятие «маргинальной личности» имеет двоякую природу: оно может употребляться как в отрицательном значении, что зачастую и происходит, так и в положительном. В негативном смысле оно употребляется по отношению к люмпенам, изгоям, бродягам и т.д., а в позитивном – по отношению к людям, творчески преодолевающим стереотипы, устоявшиеся принципы деятельности.

Таким образом, часть населения, находящаяся на обочине социальной организации общества, в современной литературе называют *маргинальной*, а процесс увеличения объема и влияния этой группы – *маргинализацией*.

Возрастание объема маргинализованной и маргинализирующейся части населения имеет своим следствием усложнение внутренней структуры этой группы. Если на более ранних этапах в качестве маргиналов выступали главным образом люмпен-пролетарии, характерными чертами которых были полная десоциализация, идентификация с уголовным миром, отсутствие образования и профессиональной квалификации, низкий уровень социальных ожиданий и т.д., а также группы, находящиеся на пути к превращению в люмпенов, то в нынешних условиях членение стало более дробным. Наряду с люмпен пролетариями возникла и быстро растет категория, которую можно было бы назвать новыми маргиналами. В эту категорию входят лица, устойчиво вытесненные из производственного процесса, но в то же время обладающие высоким уровнем общей и профессиональной подготовки, завышенными социальными ожиданиями, политической активностью¹.

Причины становления человека на преступный путь вряд ли можно объяснить, если не обратиться к социально-психологическим категориям статуса личности в окружающей среде, обстоятельствам включения в трудовую деятельность, месту проживания и т.д. В криминологической литературе отмечается, что ни одна из причин антиобщественного поведения индивида не действует изолированно от целого комплекса неблагоприятных обстоятельств предшествующего развития личности и ситуации, сложившейся к моменту совершения преступления².

Процессу вовлечения в общеуголовную преступную деятельность (*криминализации*) более всего подвержены маргинальные подгруппы – «*группы риска*»:

1. бедная часть населения;
2. безработные либо фиктивно занятые;
3. представители «социального дна», а именно нищие, бомжи, бродяги, беспризорники и др.;
4. вынужденные переселенцы: лица, мигрирующие из села в город, беженцы из «горячих точек»;
5. лица, освобожденные из мест лишения свободы либо лица, вернувшиеся с военной срочной службы.

Все эти категории представлены в любом обществе, вопрос заключается в их количественном соотношении с «благополучной» частью общества.

Отдельное место среди «групп риска» занимают лица, освобожденные из мест лишения свободы. Не у всех из них процесс социальной адаптации проходит гладко, возникает определенный социальный и психологический барьер, что приводит к состоянию социальной отчужденности. И чем больше степень такой отчужденности, тем больше вероятность совершения освобожденным нового преступления³.

К тому же нельзя не учитывать и то обстоятельство, что в ряде случаев сам освобожденный не стремится порвать с преступным прошлым. «Психологическое объяснение этим фактам можно найти в том, что прежний образ жизни, навыки и понятия оказываются сильнее, чем противодействующие им факторы и условия, в которые попадает освобожденный из мест лишения свободы. Выходя на свободу, освобожденный ищет связи с теми, с кем познакомился в местах заключения, чье влияние испытывал долгое время, чью психологию и взгляды впитал в себя»⁴.

Чем-то похожую картину можно наблюдать и среди лиц, вернувшихся после прохождения военной срочной службы. Будучи практически отстраненными от всего общества (не считая краткосрочного отпуска домой), живя по правилу «выживает сильнейший» (распространенная «дедовщина» в армии), молодые люди возвращаются в наше общество уже с несколько измененными моральными ценностями и взглядами. Зачастую привычку решать проблемы при помощи силы они переносят в свою «гражданскую» жизнь, результаты которой не заставляют себя ждать.

Подводя итог всему вышесказанному, необходимо отметить, что криминализация общества – вовлечение все большего числа граждан в криминальную деятельность – напрямую связана с процессом маргинализации этого общества. Поэтому для эффективной борьбы с преступностью необходимо решить социально-психологические проблемы маргинальных личностей. Например, необходимо повысить социальный статус личности, уровень образованности населения, материального достатка. Все это позволит, на мой взгляд, не только остановить процесс маргинализации, но и повернуть его вспять. И, возможно, нынешние маргинальные личности, вновь обретая свое место в нашем обществе, откажутся от дальнейшего совершения преступлений.

Література

1. Голенкова З.Т., Игитханян Е.Д., Казаринова И.В. *Маргинальный слой: феномен социальной самоидентификации*//Социс. – 1996. - №8. – с.12-17.
2. *На изломах социальной структуры / Руководитель авт. Коллектива А.А. Галкин.*– М.: Мысль, 1987. – 315, [5] с.
3. Карпец И.И. *Проблема преступности.*- М., 1969. – 254 с.
4. Тарарухин С.А. *Преступное поведение. Социальные и психологические черты.*- М.: Юрид.лит., 1974. – 224 с.
5. Шмаров И.В. *Предупреждение преступлений среди освобожденных от наказания (Проблема социальной адаптации).*- М.: Юрид.лит., 1974. – 135 с.

¹ На изломах социальной структуры / Руководитель авт. коллектива А.А.Галкин. – М., 1987.- С.55.

² Тарарухин С.А. Преступное поведение. Социальные и психологические черты.- М., 1974.- С.177.

³ Шмаров И.В. Предупреждение преступлений среди освобожденных от наказания.- М., 1974.- С.61.

⁴ Карпец И.И. Проблема преступности.- М., 1969.- С.159.

В. Тараненко,
студентка IV курсу юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ВКРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЗАПОБИГАННЯ ТОРГІВЛІ ЖІНКАМИ

Однією з форм порушення прав людини в сучасному світі є торгівля людьми. До тенет торговців живим товаром потрапляють жінки, чоловіки і діти. Поширеною формою серед жертв є підлітки, зокрема, дівчатка. Ця ж проблема торкнулась і українського суспільства.